

Висновок. Тривале забруднення ґрунту, води і атмосферного повітря промислових районів хімічними сполуками має високі та середньої сили прями кореляційні зв'язки з хворобами імунної, ендокринної та нервової систем, уродженими аномаліями розвитку та спонтанними абортами, що не виключає порушення генетичного апарату у людей та їх нащадків.

ЛІТЕРАТУРА

1. Sergeeva L.A., Sergeeva V.S., Nakonechny V.S. A new algorithm for the organization and monitoring of air pollution mutagenic factors // "European Conference on Innovation in Technical and Natural Sciences". Proceedings of the 5th International scientific conference (December 23, 2014). "East West" Association for Advanced Studies and Higher Education GmbH. – Viena, 2014. - P. 126 – 130.
2. Уманський В.Я., Сергєєва Л.А., Черенков В.М., Цуркан М.О. Вплив забруднень навколишнього середовища на стан здоров'я населення промислових районів // Вестник гигиены и эпидемиологии. – 2003. – Т.7, №1. – С. 9 – 16.
3. Сергєєва Л.А., Уманський В.Я., Самсонов О.В., Безсмертний А.М. Порівняльний аналіз ксенобіотичного навантаження на організм матері та дитини в умовах екологічного забруднення Донецького регіону // Гігієнічна наука та практика на рубежі століть: Матеріали XIV з'їзду гігієністів України. 19-21 травня 2004 р. (Дніпропетровськ). – Т.1. – Дніпропетровськ: АРТ – ПРЕС, 2004. – С. 426 -427.

ШЛЯХИ І МЕТОДИ ПОКРАЩЕННЯ СТАНУ ПРИРОДНИХ ЕКОСИСТЕМ ЛІСОРОЗВЕДЕННЯМ

WAYS AND MEANS OF IMPROVING THE STATE OF THE NATURAL ECOSYSTEMS OF PLANTED FORESTS

Студент І.М. Трухан

Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

Анотація. Розглядаються питання збереження і насадження лісів України, перелічені способи лісовідновлювальних робіт.

Ключові слова: навколишнє середовище, природні ресурси, лісорозведення, ліс.

Аннотация. Рассматриваются вопросы сохранения и насаждения лесов Украины, перечисленные способы лесовосстановительных работ.

Ключевые слова: окружающая среда, природные ресурсы, лесоразведение, лес.

Annotation. The issues of conservation and afforestation of Ukraine, the above methods of reforestation.

Keywords: environment, natural resources, forestation, forest.

Вступ. З усіх рослинних ресурсів Землі найважливіше значення у природі та житті людини мають ліси. Вони найбільше постраждали від господарської діяльності і раніше за інших стали об'єктом охорони. Основне завдання охорони лісів – їх раціональне використання та відновлення. Важливе значення має підвищення продуктивності лісів, захист їх від пожеж та шкідників. Найважливішою умовою для збереження лісових ресурсів служить своєчасне лісооновлення.

Актуальність. Захист та розведення лісів на Україні – глобальна проблема екології.

Ліси нашої держави є її національним багатством і за своїм призначенням та місцерозташуванням виконують екологічні, водорегулюючі, санітарно-гігієнічні, оздоровчі, рекреаційні, ґрунтозахисні, кліматоутворювальні, естетичні, виховні та інші функції. Верховною Радою у 1994 році був прийнятий Лісовий кодекс України, який спрямовує політику держави на створення умов для відтворення і підвищення продуктивності лісових насаджень, посилення їх корисних властивостей, охорони і захисту лісів, забезпечення раціонального використання лісових ресурсів.

Ліс є єдиним і незамінним джерелом деревини – універсального матеріалу, без якого не може обійтися жодна людина і жодна галузь народного господарства. Людина немислима поза природою. Ліс здавна був середовищем проживання, місцем промислу величезної кількості етнічних груп. І в наш час людство важко було б уявити без лісу та продуктів його переробки. Варто лише озирнутися навколо, щоб зрозуміти, наскільки тісно ми пов'язані з основним продуктом переробки лісу - деревиною, просто деревом. Не можна забувати і про духовну сторону взаємодії людини і лісу.

Але в результаті господарської діяльності людини відбувається поступове виснаження природного середовища, втрата тих природних ресурсів, які служать для людини джерелом її економічної діяльності. Втрата лісів - це не тільки втрата кисню, але і найважливіших економічних ресурсів, необхідних людині для подальшої діяльності.

Багато людей не розуміють тісного зв'язку між діяльністю людини і навколишнім середовищем, що являється наслідком відсутності знань та екологічної інформації.

Існує гостра необхідність підвищити знання суспільства і ступінь їх участі в пошуку розумних рішень розвитку цивілізації і збереження навколишнього середовища. Освіта повинна допомогти людям в вирішенні питань пов'язаних з екологічними та

етичними нормами, цінностями і відносинами, набути професійні навички і способи життя, які потрібні будуть для забезпечення стійкого розвитку.

Це допоможе людству правильно оцінювати соціально-економічну ситуацію і проблеми свого розвитку, заздалегідь застерігати негативні наслідки своїх діянь.

Велике значення має створення різних шкільних і громадських організацій, гуртків, які б впроваджували в життя політику захисту навколишнього середовища, лісових насаджень, питної води, побутової і промислової санітарії. Необхідно максимально втілювати в життя суспільства через різні засоби масової інформації населення цінність оточуючої нас природи, її важливість в житті людства, правильне застосування промислових технологій, які б забезпечували високу продуктивність праці з найменшою шкідливістю для природи.

Починаючи з дитячого садочку, з школи треба прививати у дітлахів любов і бережливе ставлення до природи.

В Україні вже стало традицією проводити на весні акцію «Майбутнє лісу у твоїх руках». Школярі приймають участь по різному, молодші малюють малюнки, старші пишуть твори про ліс, а старшокласниками довіряють саме цінне - садити сіяніця саджанці. Це дуже допомагає зблизити людину з природою і навчити з повагою ставитися до неї.

Ставлення людей до лісів теж має велике значення для лісорозведення і примноження лісових багатств. Нерідко в лісі можна знайти пакети зі сміттям, зламані деревця. Одним з найбільш помітних слідів перебування людини в лісі є сміття. Ліси поблизу міст, селищ і великих доріг по всій країні досить швидко перетворюються в суцільні смітники найрізноманітніших відходів, в основному залишаються відпочиваючими в лісах громадянами. Все це впливає на екологію нашого середовища. Збагачуючи свої земельні ділянки люди перевозять цінний прошарок ґрунту – гумус до своїх садіб. Не замислюючись який збиток наносять природі і не піклуються що залишать зростаючому поколінню.

Шляхами виходу з даної ситуації є:

Створення поблизу доріг, на узліссі наглядної агітації яка б закликала до чистоти, порядку і виховувала у людях порядність та гідність.

Ліси потребують посиленої охорони від самовільних рубок, які мають місце в наших лісах. Тільки лісівники дбайливо охороняючи свої володіння можуть покласти цьому край, посилити контроль та зловити злочинців.

Держава повинна по господарські підходити до питань самовільних порубів, крадіжки та засміченням лісів і ввести та підвищити існуючі штрафи за такі порушення.

Серед заходів з охорони лісів важливе значення має боротьба з пожежами. Пожежаповністю або частково знищує лісовий біоценоз. Пожежі завдають великої шкоди, знищуючи рослини, мисливсько-промислових тварин та ін. Лісові пожежі знищують дерева і чагарники, заготовлену в лісі деревину. У результаті пожеж знижуються захисні, водоохоронні й інші корисні властивості лісу, знищується фауна, споруди, а в окремих випадках і населені пункти. Крім того, лісова пожежа становить серйозну небезпеку для людей і сільськогосподарських тварин. Основна причина пожеж – необережне поводження людини з вогнем: не загашені багаття, кинуті палаючі сірники, недопалки. Велику небезпеку для виникнення пожеж представляють сільськогосподарські поля, вогнева очистка лісосік, полум'я іскри з вихлопних труб тракторів і автомашин. Серед причин виникнення лісових пожеж головним вважається антропогенний фактор (згідно зі статистичними даними з вини населення щорічно виникає 96–98% лісових пожеж). Тому особливої уваги вимагають лісові масиви, розташовані поблизу великих промислових центрів, лікувально-оздоровчих закладів, шляхів, електромереж. Природні й кліматичні умови (висока температура повітря, невелика кількість опадів тощо) найчастіше лише підвищують ймовірність загоряння та впливають на швидкість розповсюдження пожежі.

З метою виявлення та притягнення до адміністративної відповідальності порушників правил пожежної безпеки створено бригади державної пожежної охорони для патрулювання лісових масивів у вихідні та святкові дні. Тому серед заходів боротьби з пожежами важливе місце повинна займати протипожежна пропаганда серед населення. У лісових районах існує дозорно-сторожова служба для виявлення осередків пожеж. До ліквідації лісових пожеж, крім пожежних бригад, які створюються на пожежно-небезпечний період при лісгосподарських підприємствах також залучають: пожежні частини, авіаційні бригади, при значних масштабах пожежі мобілізують військові частини та все населення.

В останній час в лісгоспах встановлюють пожежні вежі, створені за новими технологіями, на них встановлюються відеокамери зображення з яких виводиться на монітор комп'ютера пожежному охоронцю в лісгоспі, який має вчасно подати команду, пожежній бригаді, що в лісі трапилося лихо. Треба більше запроваджувати такі технології для виявлення пожеж і вчасного їх гасіння. Також лісгоспам для виявлення

пожеж потрібно застосовувати квадрокоптери (сучасні літальні апарати на радіоуправлінні), вони дуже ефективно і вчасно зможуть допомогти вборотьбі з пожежею.

Крім охорони вже існуючих лісів, важливим засобом покращення стану навколишнього середовища є висадження нових лісів. Первинно територія України, була набагато більше заліснена. В наш час більшість лісів на цих територіях зникли або засаджені повторно, тобто відновлені штучно. Лісовідновлення — вирощування лісів на територіях, що зазнали вирубок, пожеж і т. д. Лісовідновлення застосовується для створення нових лісів на територіях де раніше ріс ліс або поліпшення складу деревних порід у вже існуючих. Існує два різних способи лісовідновлювальних робіт — штучне (посадка або посів лісу) та сприяння природному поновленню (створення умов для швидкого заселення цінними деревними породами).

Відтворення лісів здійснюється з метою:

- 1) досягнення оптимальної лісистості шляхом створення в максимально короткі строки нових насаджень найбільш економічно та екологічно доцільними способами і технологіями;
- 2) підвищення водоохоронних, ґрунтозахисних, санітарно-гігієнічних, інших корисних властивостей лісів і захисних лісових насаджень;
- 3) поліпшення якісного складу лісів, підвищення їх продуктивності та біологічної стійкості.

Збільшення площі лісів є імперативом сучасної екологічної політики держави та одним із основних чинників забезпечення на цій основі сталого розвитку нашої країни. Воно забезпечується відтворенням лісів та лісорозведенням на різних категоріях земельного фонду. Основним завданням лісового господарства, яке ґрунтується на досягненнях лісогосподарської науки, є раціональне використання та примноження лісових багатств, підвищення продуктивності та біологічної стійкості лісів, збереження їх біорізноманіття і поліпшення породного складу, посилення водоохоронних, ґрунтозахисних та інших корисних властивостей лісових насаджень, заліснення непридатних для сільськогосподарського та іншого виробництва земель, інтенсифікація прискороного отримання високоякісної деревини, у т.ч. за рахунок плантаційного лісовирощування тощо. Успішне вирішення цього завдання набуває загальнодержавного значення.

В умовах посилення екологічно небезпечних глобальних процесів (зміни клімату, аридизації та спустелення, парникового ефекту тощо) необхідно передбачити

адекватне посилення ролі лісових покривів шляхом розширення площ та створення їх на науково обґрунтованих засадах. Лісові культури треба підбирати виходячи з глобальних змін клімату і вимог порід до кліматичних умов.

Відтворення лісів і лісорозведення повинно ґрунтуватись на наукових дослідженнях, які б враховували не тільки економічні та екологічні нормативи, але і соціальну складову. У цьому значенні лісистість території України має значні відмінності і не є оптимальною, тобто такою, за якої створюються максимальні можливості для найбільш повного задоволення потреб народного господарства в деревині, ресурсах недеревного походження, соціальних і екологічних функціях лісових насаджень.

Для України, у зв'язку з ускладненням екологічної ситуації особливе значення має захисне лісорозведення. Під впливом ерозії знаходяться близько 15 млн. га земель. Незважаючи на поширення захисного лісорозведення, інтенсивність ерозійних процесів залишається ще значною і проблеми захисту земель лісомеліоративним способом остаточно не вирішено. Вирішення зазначених проблем потребує комплексного підходу до його розв'язання, оскільки необхідно враховувати наукові, матеріально-технічні, фінансові та інші аспекти щодо забезпечення ефективного їх впровадження.

Висновок. За останні роки зменшилась площа лісів, що негативно впливає на екологічне та економічне становище нашої країни. З питання захисту лісів, їх відтворення недостатньо розвинута просвітницька діяльність. Охорона лісів від крадіжок, засмічення, забруднення знаходиться на не достатньому рівні. Своєю діяльністю людина часто негативно впливає на ліси (антропічний екологічний фактор), спричинює руйнування екосистем. А при пошкодженні екосистеми, як відомо, виникають різноманітні екологічні проблеми. Лісові екосистеми України - являються народним багатством, тому їх потрібно охороняти і постійно відновлювати та примножувати. Суспільству необхідно усвідомлювати необхідність орієнтування не на боротьбу з наслідками, які руйнують природу, а на усунення самих причин знищення природи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Рушак М. Ліси України: управління, експлуатація, відтворення.: Економіка України. 1995р. №6.
2. Мартынов А.Н., Мельников Е.С., Беляева Н.В. Основы лесного хозяйства. – Санкт-Петербург : "Лань", 2008.